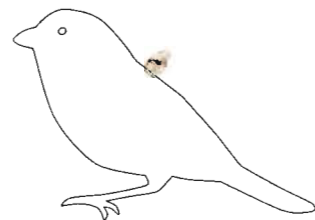

Bomen nieuws

Winter
2007

Vakcursussen Bomen

Cursuslocatie: Arnhem

Vakcursussen:

Datum:

■ VTA-1
controle en registratie	5 februari	2008
■ Boombeheer A tot Z
zes cursusdagen - 12 modules	feb/mrt/april	2008
■ VTA-2:
methodiek en onderzoek	18 maart	2008
■ KBB©
toepassing en gebruik	25 maart	2008
■ Ondergrondse groeiplaats
bomen	26 + 27 mrt.	2008
■ VTA-Examentraining
Europees certificaat	17 april	2008
■ Boomtaxatie:
richtlijnen 2008	22 + 23 april	2008
■ Boombeleid	13 mei	2008

→ Informatie en inschrijving:

*Vanaf 4 deelnemers ook "aan huis"!
Zie www.nocb.nl*

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesbureau
register-taxateur van bomen

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Tel. 0313 - 630 688 - Fax 0313 - 633 618
Zie ook onze cursusagenda: www.nocb.nl

**Mr B.M. Visser
& Partners**

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

TUIN- EN
LANDSCHAPSARCHITECTEN
BOOMSPECIALISTEN
EN REALISATIE

Copijn is een toonaangevend
bedrijf voor ontwerp, advies
en realisatie van bijzondere
groenprojecten.

De boomspecialisten bij Copijn
zorgen voor een goede conditie
van uw bomen.

WWW.COPIJN.NL

In dit nummer...

Kaal

We hebben een schitterend, kleurrijk najaar achter de rug. De zon scheen voor onze begrippen overvloedig en daarin stonden bomen met een fraaie herfstkleur ongekend mooi te zijn.

Eind oktober vertoefde ik een weekend in de buurt van een paar ginkgo's. Niet te beschrijven zo geel in het herfstlicht! De eerste nachtvorst van deze winter was toen ik arriveerde net die nacht geweest. De paar graden onder nul had veroorzaakt dat blaadjes die dag onophoudelijk uit de bomen dwarrelden.

Geel maakt mensen vrolijk en geeft ontspanning. Mocht je bij de herfst een naargeestig gevoel hebben, dan moet de 'lichttherapie' te midden van herfstbomen daar toch wel wat vermindering in brengen. Mij deed het in ieder geval goed.

Inmiddels is het december en zijn de bomen grotendeels kaal. Nog een enkele soort, zoals beuk en eik, houdt krampachtig nog wat blad vast. Verder zijn ze kaal en wachten geduldig op het voorjaar. Een levensritme waar ik wel in mee zou willen gaan: ... geduldig wachten op het voorjaar. Voor ons zit dat er niet in. Wij zijn niet ingesteld op een winterslaap en bovendien houdt de praktijk ons wel wakker, en hoe! Het was een roerig najaar bij de Bomenstichting. Wij sprongen met man en macht in de bres om de wereldberoemde paardenkastanje achter het Anne Frankhuis te behoeden voor de kettingzaag. Annemiek van Loon legt uit waarom en hoe. Wij waren ook genooddaakt bomen op de oude stadswallen van Groenlo te verdedigen tegen mensen die een kaalslag wilden veroorzaken onder het monumentale groen. Edwin Koot beschrijft dit proces, waarin ook onze lokale vertegenwoordigers een belangrijke rol hebben gespeeld. Tussen al die bedrijvigheid door hebben we tijdens een symposium en aansluitend een receptie afscheid genomen van Marjan van Elsland als medewerker van de Bomenstichting. Marjan is ook gestopt met redactiewerk en haar laatste bijdrage kunt u lezen op de achterpagina.

Jarenlang heb ik met haar gewerkt en samen deel uitgemaakt van de redactie. Het afscheid kwam niet onverwacht, maar nu het zover is voelt het behoorlijk kaal. Ik wens haar al het goede voor de toekomst.

Frank Moens

Kuubs

Er zijn veel boeken en rapporten verschenen over de strijd om de doorwortelbare ruimte in de stad, essentieel voor een goede ontwikkeling en lange levensduur van bomen. Erik Platje geeft cijfers en voorbeelden. Kunt u garanderen dat de boom in uw tuin over voldoende kuubs beschikt?

4

Waar hout en keramiek één worden ...

Aart de Veer bezocht kunstenaar Barbara Bläsing in haar woonhuis annex atelier in Amersfoort en sprak met haar over haar werk, leven en drijfveren, zittend onder een oude paardenkastanje in haar romantische tuin.

8

Injecteren paardenkastanjes ter discussie

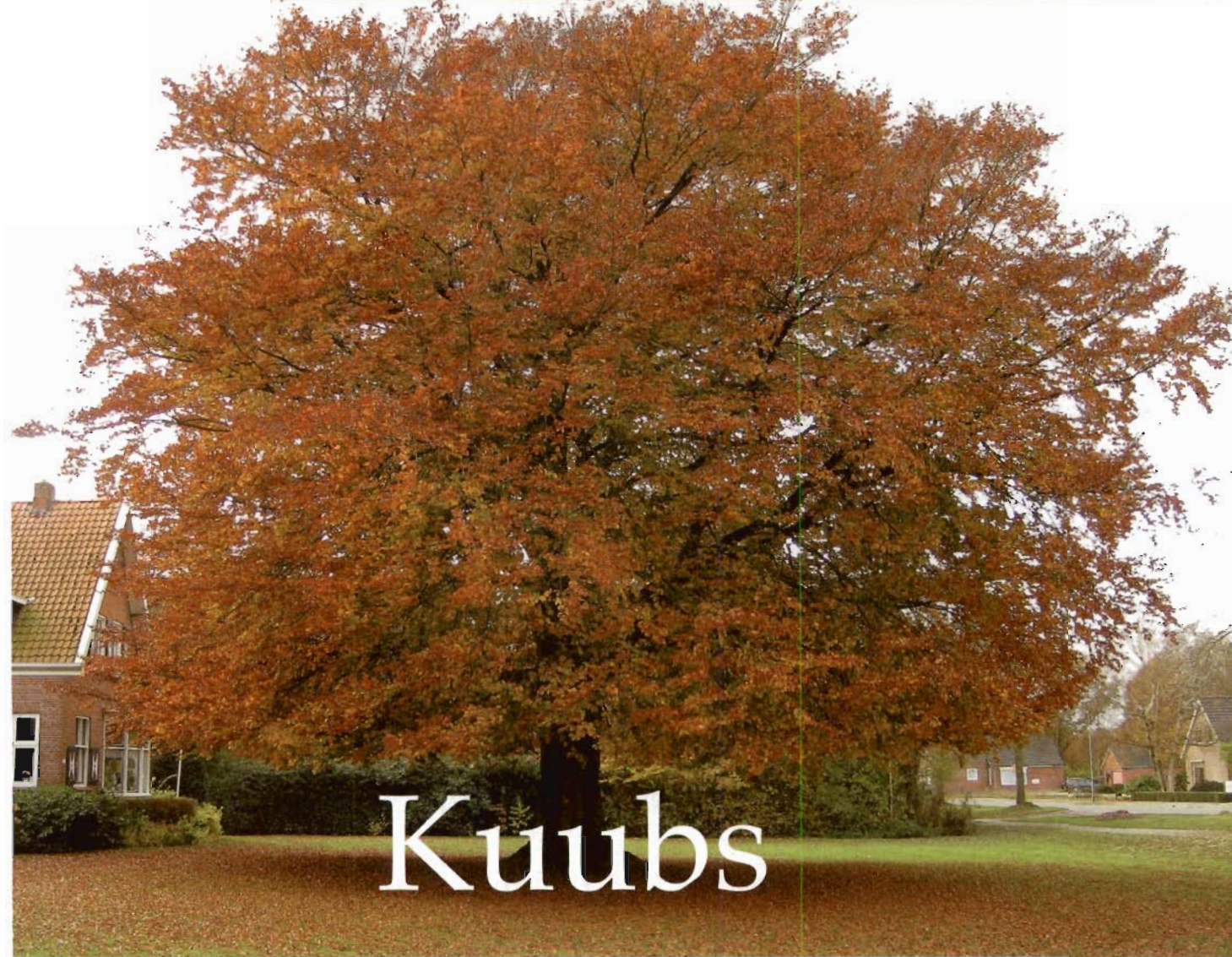
Uit studies blijkt dat injecteren van paardenkastanjes schade aan de boom kan toebrengen. De trend om allerlei middelen tegen de bloedingsziekte in te spuiten moet dan ook met argwaan bekeken worden. De redactie geeft een tussenstand van de huidige kennis op dit terrein.

12

En verder in dit nummer:

De handschoen opgepakt	6	Puzzel	21
Ancient trees	10	Na 32 jaar tijd voor wat anders	22
Boeken en zo	13	Helène van der Poel	23
Jeneverbes is omhuld met mystiek	14	Cursussen	23
Verzet in Grolle	16	Colofon	23
Column: Mistruik	17	Rijp & Groen	24
Kort nieuws	20		

foto omslag:
Jeneverbes (*Juniperus communis*)
foto: Jan van Ginkel

Erik Platje

De kuubs, oftewel de kubieke meters ondergrondse groeiruimte, staan in de schijnwerpers. Er worden de laatste tijd veel boeken en rapporten gewijd aan de strijd om de doorwortelbare ruimte in de stad. Zie bijvoorbeeld het pas verschenen boekje van de Bomenstichting – Samenspel tussen bomen en bouwen – dat onder de aandacht brengt dat bomen in onze bebouwde omgeving alleen kunnen overleven met de nodige creatieve inbreng. Kunt u garanderen dat de boom in uw tuin over voldoende kuubs beschikt?

Het is weinig verrassend dat een boom ondergrondse groeiruimte nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen. De uitspraak van collega Evert Ros – een kuub (kubieke meter) voor elk jaar dat een boom moet kunnen leven – is echter bij veel mensen blijven hangen. Met andere woorden: een beuk die minstens 100 jaar oud moet worden moet je 100 m³ aan ondergrondse groeiruimte geven. Wanneer we – omwille van allerlei zwaarwegende redenen, zoals een schuur, terras, inrit, glasvezelkabel en ga maar door – willen snoepen van de grond waarin de beuk wortelt, dan mogen we niet raar opkijken als de beuk ons mettertijd belooft met groeistagnatie. De boom heeft immers geen ruimte genoeg. Natuurlijk valt er te plussen en te minnen. Hebben we die 100 m³ niet (meer), dan zorgen we dat de kwaliteit van de grond optimaal is en blijft. Vaak kunnen we gelukkig veel meer doen. En, wat kunt u als tuinier met die vernieuwde inzichten en technieken?

Echte kuubs

Als het gaat om het de kwaliteit van de bodem zijn bomen niet bijzonder veeleisend. De bodem moet natuurlijk doorwortelbaar zijn en de boom kunnen voorzien in zijn basisbehoeften: vocht en nutriënten. Een gezond bodemleven en een gezonde groei van de boom gaan hand in hand. Een boom is, met behulp van het bodemleven, erg efficiënt in de opname van de belangrijke mineralen. Tekorten treden meestal pas op wanneer de bodem te sterk verdicht raakt of als er sprake is van (periodieke) wateroverlast, waardoor de wortelactiviteit stil valt. Een voldoende losse structuur (niet verdicht) is van belang om wortelgroei mogelijk te maken en er voor te zorgen dat de bodemlucht ververst kan worden. Boomwortels ademen immers. Ook is het belangrijk dat er voldoende organische stof in de bodem aanwezig is. Organische stof levert en buffert mineralen, maar houdt ook vocht vast. En een goede vochthuishouding is weer van essentieel belang voor de uitwisseling en opname van mineralen. Organische stof verhoogt ook de veerkracht van een bodem, waardoor die niet snel (blijvend) verdicht raakt.

Kortom, een grond waarop uw tuinplanten goed gedijen is ook goed geschikt voor bomen. Is er toch sprake van een schrale en/of sterk verdichte grond, zoals bijna altijd bij nieuwbouw het geval is, zorg dan dat deze goed losgemaakt wordt. Een goede remedie is het regelmatig uitstrooien van een goed verteerde compost over het maaiveld (mulchen, laagdikte < 5 cm). De compost mag hand-

matig ondiep ingewerkt worden. Bij een sterke verdichting is de grondboor behulpzaam. Vul de boorgaten (1 - 4 per m²) met een mengsel van de vrijgekomen grond, grof zand en wat compost. Herstel van de bodem is verder het werk voor de natuurlijke bodemvormende processen. Wormen spelen hierbij een belangrijke rol.

Behoud van kuubs

Als een boom al lange tijd in de tuin staat, ligt de volgende aanbeveling voor de hand: geef wortels de ruimte en laat wortels ongemoeid. Dit klinkt streng, maar door op aangepaste wijze te werken is het wellicht toch mogelijk plannen te realiseren in een tuin. Machinaal graven leidt al snel tot beschadiging van boomwortels, dus probeer met de hand te graven en de kabels van een tuinverlichting onder of over de boomwortels heen te leggen. Bouwen in de tuin? Er zijn alternatieven die op zich niet veel meer hoeven te kosten. Zo kunt u tuilmuren en schuurtjes op poten plaatsen. Met de zwevende constructie – tweede maaiveld noemen cultuurtechnici dat – worden de aanwezige boomwortels gespaard. In plaats van op beton of tegels zit u in uw prieeltje lekker op een vloer van planken. Deze techniek is in principe ook goed toepasbaar voor voetpaden. Vlonders of loopbruggen zijn een andere oplossing. Inritten moeten zwaar verkeer kunnen verdragen. De goedkope drukverdelende grasmatten met daarop klinkers gevlind kunnen mogelijk toereikend zijn. Maar eigenlijk wordt in dit geval aangeraden in overleg te gaan met een boomspecialist.

Voorbeeld van een zwevende constructie

Een tuinmuur of de muur van een schuurtje kan op 'poeren' worden gezet. Dit is een palenfundering met de koppen op of juist boven maaiveldniveau. De koppen worden afgedekt met een betonnen plaat of watervast multiplex plaat, waarop vervolgens kan worden gemetseld. Het resultaat: een zwevende tuinmuur en de boom in uw tuin behoudt zijn kuubs. Wel de poeren in de grond aanbrengen zonder de boomwortels te beschadigen. De lijn van de muur staat vast, de wortels bepalen waar de poeren precies komen!

Meer kuubs

Bomen vestigen zich vaak op de onmogelijkste plekken en groeien dan uit tot een fors formaat. Ze zijn dus kennelijk heel flexibel om in hun behoefte aan doorwortelingsruimte te voorzien. Zet een jonge boom in een bloempot met een gat en na verloop van tijd komen de wortels door dat gat naar buiten. Nu zegt u: "ja, dat weet iedereen" en denkt daarbij aan uw kamerplanten. Dan zeg ik: "laten we daar dan vaker gebruik van maken". Dat doen we al, bijvoorbeeld door zogenaamde worteltunnels onder een fietspad aan te leggen. Die stellen de bomenrij tussen rijbaan en fietspad in staat de berm aan de andere kant van het fietspad te bereiken. Bijkomend voordeel: de wortels hoeven zich niet meer tussen het cunetzand en asfalt door te friemelen en het fietst comfortabeler. Dus, al lukt het u niet om de jonge rode beuk een bak met 100 m³ grond aan te bieden, misschien kan er op wat grotere afstand aanvullende ruimte bereikbaar worden gemaakt. Kunststof buizen gevuld met zwarte grond door het cunet onder het nieuwe tuinpad? Mogelijkheden te over, die ook bomen die nog in de groei zijn kunnen helpen in hun basisbehoefte te voorzien: KUUBS!

foto: Frank Moens

Foto boven:

In de mooie dorpjes die wij op onze vakantie tegen komen, zien we vaak bomen (rechts) gelijk behandeld als palen voor electriciteitsdraden (links): ze staan midden in de verharding van meestal ondoorlatend beton. Toch overleven die bomen. Ze zien er zelfs vaak goed gezond uit. Dat kan, omdat de bomen diep in het gesteente wortelen. Via de spleten in de rotsen krijgen ze voldoende vocht en lucht toegevoerd. Juist door die diepte is de doorwortelbare ruimte veel groter. In Nederland belemmert het grondwater op de meeste plaatsen de dieptegroei van de wortels.

Foto linkerpagina:

Deze beuk heeft alle ruimte voor een onbelemmerde wortelontwikkeling.

Nogmaals kuubs

Sierbomen als peren, appels, kersen en dergelijke kunnen toe met 10 tot 15 m³ goed doorwortelbare grond. Deze kleiner blijvende bomen behoren tot de 3^e grootte bomen. Bomen die wat groter worden, zoals boomhazelaar, amberboom en magnolia (2e grootte) hebben meer ruimte nodig: 15 tot 30 m³.

Boomsorten die erg groot uitgroeien – dit zijn bomen van de 1e orde-grootte zoals linde, eik en beuk, moeten over minstens 30 m³ goede grond kunnen beschikken. Opteert u voor een boom met monumentale dimensies, dan komt de regel 'één kuub per levensjaar' weer op de proppen.

We meten het beschikbaar bodemvolume door uit te gaan van de oppervlakte vrije doorwortelbare ruimte te vermenigvuldigen met de grondwaterstand. Een voorbeeld: in de voortuin is 5 m bij 5 m vrij van verhardingen en kabels en leidingen. Het grondwater staat op ca. 1 m diepte (gereguleerd peil). Een boom in deze tuin heeft $5 \times 5 \times 1,0 = 25 \text{ m}^3$ tot zijn beschikking.

Dit is een ruwe berekening, want niet alle bomen zijn in staat tot aan het grondwater te groeien. Voor wilgen en elzen is het geen probleem, maar voor een beuk ligt dat anders.

foto: Erik Platje

De handschoen opgepakt

In de bres voor de Anne Frankboom

Annemiek van Loon

In het voorjaar van 2007 heeft het Amsterdamse Stadsdeel Centrum vergunning verleend om de Anne Frank boom te kappen (zie kader blz.7 boven). Hiertegen kwam een storm van protest en de Bomenstichting en omwonenden maakten bezwaar. Vervolgens kwam de bezwaarschriftencommissie met de gedroomde conclusie: de alternatieven voor behoud van de boom waren volgens de commissie door het Amsterdamse Stadsdeel Centrum onvoldoende onderzocht. De bezwaarden krijgen tot 1 januari 2008 de tijd om met een uitgewerkt alternatief plan te komen voor de ongeveer 150 jaar oude paardenkastanje achter het Achterhuis.

Onder regie van de Bomenstichting hebben de bezwaarden zich georganiseerd in een werkgroep die moet onderzoeken of de boom behouden kan blijven. En zo ja, hoe? De belangstelling voor de activiteiten van de werkgroep en de afloop is groot. Niet alleen de binnenlandse media hebben aandacht aan de kwestie besteed, ook de internationale pers wilde het fijne ervan weten. De voorgenomen kap heeft BBC-world Radio, Times Magazine en de voorpagina van The New York Times al gehaald. Dit geeft aan dat het hier niet om zomaar een boom gaat, maar één met een grote historische en emotionele waarde. Om in welertermen te spreken gaat het om een boom van de buitencategorie.

Uitstraling naar andere acties
Normaliter wordt een oude krakemikkige boom gekapt, zeker als hij aangetast is door de honingzwam en dergelijke. De volgroeide kastanje met een gewicht van ongeveer 27 ton staat in een binnentuin tussen de Prinsengracht en de Keizersgracht op enkele meters van de achtergevels van de grachtenpanden. Als hij om zou vallen zou de schade aan de naburige tuinen en gebouwen ook aanzienlijk kunnen zijn. Daarom ziet de werkgroep dit des te meer als een uitdaging om te kijken wat de mogelijkheden zijn om hem toch te behouden.

De bezwaarschriftencommissie heeft zich er ondertussen van laten overtuigen

foto: Joost Koek

Anne Frank schreef in het Achterhuis driemaal over de kastanje in haar dagboek:

"Wij keken alletwee naar de blauwe hemel, de kale kastanjeboom aan wiens takken kleine druppeltjes schitterden, naar de meeuwen en andere vogels die in hun scheervlucht wel van zilver leken. Dat alles ontroerde en pakte ons alletwee zo, dat we niet meer konden spreken."

(23 februari 1944)

"April is inderdaad schitterend, niet te warm en niet te koud met zo nu en dan een regenbuitje. Onze kastanje is al tamelijk groen, hier en daar zie je zelfs al kleine kaarsjes."

(18 april 1944)

"Onze kastanjeboom staat van onder tot boven in volle bloei, hij is vol met bladeren en veel mooier dan verleden jaar."

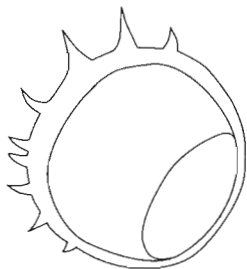
(13 mei 1944)

foto links:
Vanuit het zolderraam (pijl) van het Achterhuis had Anne Frank uitzicht op de witte paardenkastanje. De boom stond ook in het voorjaar van 2007 prachtig in bloei.

Historie Anne Frankboom in kort bestek

gen dat er nog meer onderzoek aan de boom verricht moet worden. De stabiliteit van de boom verdient in eerste instantie de aandacht. De Engelse deskundige Neville Fay is gevraagd een oordeel te geven over de situatie. Fay is gespecialiseerd in de levensbehoefte van bomen in de eindfase van hun bestaan, zie ook het artikel 'Ancient Trees' op bladzijde 10 van dit nummer.

Het is bovendien een geweldige kans om de mogelijkheden voor deze boom uitvoerig te kunnen bestuderen, zowel vanuit boomtechnisch oogpunt bekeken als vanwege de juridische en maatschappelijke aspecten. Juist omdat oude bomen, die in slechte conditie zijn, meestal meteen gekapt worden, kan deze gelegenheid veel nieuwe kennis opleveren. Naast het behoud van deze wereldberoemde boom zijn we er dan ook van overtuigd dat de opgedane ervaring en kennis een positieve weerslag zal hebben op andere boombeschermingsacties.

Volg de ontwikkelingen op www.bomenstichting.nl

Aangezien de productie van dit Bomennieuws samenviel met de besluitvorming over de instandhouding van de Anne Frankboom en de wijze waarop, is het goed mogelijk dat de laatste feiten en plannen niet in dit artikel staan. Voor de laatste stand van zaken verwijzen we dan ook naar de website van de Bomenstichting: www.bomenstichting.nl

De Anne Frankboom staat in een binnentuin tussen de Keizers-, Prinsen- en Leliegracht in Amsterdam en is omstreeks 1850 geplant. De boom is wereldberoemd geworden doordat Anne Frank vanuit haar schuiladres uitzicht had op de boom en er in haar dagboek over schreef. Van dit dagboek zijn er in 30 landen inmiddels ruim 16 miljoen exemplaren verkocht.

De boom heeft in de beschermde omgeving van de binnentuin vrijuit kunnen groeien totdat de bodem verontreinigd bleek met stookolie als gevolg van een lekkende tank. Onderzoek wees uit dat de bodem gedeeltelijk gesaneerd moest worden. Als gevolg van de vervuiling, de sanering en de plaatsing van een tuinmuur omstreeks 1970 verminderde de conditie. De boom is aangetast door de platte tonderzwam en de honingzwam. In 2004 is ook de kastanjebloedingsziekte geconstateerd.

De particuliere eigenaar is door het Stadsdeel Centrum, die het beheer van

de boom op zich heeft genomen, geadviseerd een kapvergunning voor de boom aan te vragen. Dit advies was gebaseerd op meerdere onderzoeken gedurende de afgelopen jaren. In het voorjaar van 2007 is de vergunning aangevraagd en verleend. De Bomenstichting en omwonenden maakten hiertegen bezwaar. De omwonenden organiseerden in mei j.l. met ondersteuning van de Anne Frank Stichting een colloquium waarvoor een brede afvaardiging uit de boomverzorgend Nederland was uitgenodigd. Unaniem werd door de genodigden geconstateerd dat het uitgevoerde onderzoek nog niet volledig was en dat alternatieven onvoldoende waren onderzocht.

In september heeft de bezwaarschrijttencommissie van Amsterdam Stadsdeel Centrum de bezwaarden de mogelijkheid geboden om binnen drie maanden met een alternatief plan te komen.

Laatste nieuws: de kastanje blijft staan!

Resultaat van een week actievoeren in een wirwar van belangen.

Dinsdag 13 november - Aan het eind van de middag komt de fax binnen met het besluit van Stadsdeel Centrum dat de plannen van de Werkgroep Anne Frankboom niet worden afgewacht en de boom wordt gekapt op woensdag 21 november.

Woensdag 14 november - De geplande trekproef om de stabiliteit van de boom te meten wordt afgelast. De eigenaar van de boom geeft daarvoor geen toestemming. Daarvoor in de plaats vindt een Picus-meting plaats; een meting in het inwendige van de stam door middel van geluidsgolven. Duidelijk wordt dat er geen acute gevaarzetting is.

Vrijdag 16 november - In een persconferentie maakt de werkgroep voortijdig bekend hoe de Anne Frankboom behouden kan blijven. Dit kan gebeuren door de stam te zekeren met enkele stalen kabels of steunen. Er ontstaat dan een veilige situatie voor de omgeving, waarin het mogelijk is om de boom op een natuurlijke wijze oud te laten worden.

Maandag 19 november - Dankzij de meting van woensdag de 14e durven de betrokkenen de trekproef nu wel aan. Voor het ontwikkelen van een gedetailleerd plan om de Anne Frankboom te behouden, is het noodzakelijk om deze proef uit te voeren. Door het aanbrengen van geringe krachten op de boom kan met behulp van een computermodel worden berekend, hoe de boom zich bij een storm zou gedragen. Ook nu is de uitkomst dat de boom voldoende stevig is en er geen acuut gevaar is voor de omgeving.

Dinsdag 20 november - Om 13 uur dient het Kort Geding bij de Rechtbank Amsterdam waarin de werkgroep de vervroegde kap van de boom wil voorkomen. Nadat de rechter zich ook ter plaatse had geïnformeerd, deed hij om 19 uur uitspraak: de Anne Frankboom mag voorlopig blijven staan! Hij stelde dat er geen acute gevaarzetting is voor de omgeving en dat er onvoldoende naar alternatieven is gekeken. Hij gaf ze tot medio januari 2008 de gelegenheid met een plan van aanpak te komen.

De objecten die kunstenares Barbara Bläsing uit Amersfoort maakt bestaan vrijwel altijd uit twee gedeelten: een keramische vorm en een vondst uit de natuur, waarbij de laatste meestal door de eerste 'gedragen' wordt. Geboeid als Barbara is door de vorm, structuur en kleur van vondsten in de natuur, schept zij daarbij uit gebakken klei (en eventueel verf, glazuur) een keramische vorm die in uiterlijk dichtbij het element uit de natuur komt. Soms is het verschil tussen beide delen bijna niet te zien tot je heel dichtbij komt, het voorwerp aanraakt en de beide elementen optilt. Dan beseft je hoe geraffineerd er naar verbinding en synthese is gezocht.

Redacteur Aart de Veer zocht Barbara op in haar woonhuis annex atelier in Amersfoort en sprak met haar over haar werk, leven en drijfveren, zittend onder een oude paardekastanje in haar romantische tuin.

Hoe was je levensloop, vooral in artistieke zin?

Ik ben geboren in 1946 in Heckershausen, een klein dorp bij Kassel in Duitsland, en daar opgegroeid. In Duitsland volgde ik een klassieke opleiding aan de academie, waarna ik enkele jaren les gaf in Kleef. Door mijn huwelijk kwam ik in Nijmegen terecht waar ik psychologie studeerde. Ik werkte in de vrouwenhulpverlening maar voelde dat ik toch liever scheppend bezig wilde zijn, en me daarbij wilde laten inspireren door wat de natuur mij aanbood. Ik verhuisde naar Amersfoort waar ik aan de Academie voor Beeldende Vorming de opleiding handvaardigheid volgde. Bij de afdeling Metaal werkte ik o.a. met zink, dit werd onder de gasvlam vloeibaar en zelfs gasvormig. De golven die in de materie ontstonden vergeleek ik met de rimpels in een vijver, met het patroon van onze vingervorm, met luchtbewegingen. Ik noemde het een oerstructuur, en die wilde ik terug laten komen in mijn keramisch werk. Bij de uitwerking daarvan ga ik uit van vondsten buiten, zoals stukken hout, schors, ijzer enz. Sinds 1986 exposeer ik mijn werk in heel Nederland en in hoofdlijnen ben ik mijn techniek trouw gebleven.

Wat is je werkwijze?

Ik ga uit van een eigen vondst: een stuk hout of schors, takken, zwammen op oude stammen, of een stuk ijzer of lood. Ik hoef daar niet fanatiek naar te zoeken, bij elke wandeling vind ik wel wat moois. Of eigenlijk "vindt het mij"! Ik probeer me door deze materie te laten bezielen en ga dan aan de slag door een vorm uit klei te ontwikkelen die bij de vondst past. Ik laat deze vormen drogen en uitharden en ga zorgvuldig na of beide onderdelen nog in elkaar passen. Dan wordt de keramische vorm gebakken (gestookt in een oven op 1050°). Meestal breng ik glazuur aan en bak ik de vorm nogmaals, waarna beide delen kun-

Waar hout en

nen worden verenigd. Het natuurlijke materiaal hoef ik meestal niet te behandelen; een enkele maal, bijvoorbeeld als een kunstwerk buiten komt te staan, impregneer ik het met olie.

Kun je een voorbeeld geven van een project met hout?

Bij een wandeling in de bossen bij Austerlitz ontdekte ik, dat er een grote aanplant van Douglassdennen was gekapt. De bomen lagen door en over elkaar heen. Houtresten, spaanders, alles gaf mij de impressie van een grote verwoesting en riep verdriet bij me op. Er heerste een stemming als op een begraafplaats. Sommige houtresten troffen mij in hun schoonheid. En ik kon niet anders dan ze meenemen. Thuis in mijn atelier zette ik ze neer en na meditatie is het beeld van de stiltecirkel ontstaan als een gedenkteken, een eerbetoon aan de omgehakte bomen.

Duiden je titels vaak op de eindigheid van het leven?

Soms wel zoals bij Tombe, Sarcofaag en Vogelurn waar de vormen deze associatie oproepen. Hierin komt de vergankelijkheid natuurlijk duidelijk terug. Maar ik geef dode vormen juist een nieuw leven!

Soms ook zijn er associaties met hele andere werelden zoals met de architectuur of sprookjes (Burcht, Rode toren, Bostheater, Chinese drakenpot).

Meer in het algemeen kan je zeggen dat ik in mijn beelden de eenheid van mens, natuur en materie tot uitdrukking probeer te brengen. Kleine, alledaagse dingen hebben ook hun schoonheid en krijgen in mijn werk een herwaardering.

Heb je in Nederland goed kunnen aarden?

Ja, ik voel me hier goed thuis, hoewel je aan mij nog steeds kunt horen dat ik Duitse ben. Ik houd van de Nederlandse taal en vind die kernachtiger dan de Duitse. Maar het subtiele verschil tussen Duitse en Nederlandse woorden die op elkaar lijken blijft moeilijk voor mij. Soms krijg ik naar aanleiding van mijn kunstzinnige werk te horen dat mijn gedachten over natuur, cultuur en hun eenheid voortkomen uit de Duitse romantiek. Nu ja, het zij zo ...

Waar kunnen we je werk zien?

In de eerste plaats kan men mijn website bezoeken: www.bblasing.nl Geïnteresseerden kunnen ook bij mij thuis in het atelier komen kijken (tel. 033-4620473). In december 2007 neem ik deel aan een groepsexpositie bij Kunstliefde, Nobelstraat 12a in Utrecht. In januari t/m maart 2008 volgt een groepsexpositie in Galerie de

boven: element van de Stiltecirkel
onder: Acaciakist

zie ook www.bblasing.nl

keramiek één worden ...

Interview met kunstenaars Barbara Bläsing

Ploegh, Pimpelmees 3 in Soest. Er is ook werk van mij aanwezig bij galerie Lughien (Reestraat, Amsterdam).

Tot slot een, misschien overbodige, vraag: houd je van bomen?

Bomen zijn levende wezens die kracht uitstralen, ik kan ze niet missen. En dat nog afgezien van de prachtige 'objecten' die ze mij leveren om mee aan de slag te gaan.

Over de ca. zestig jaar oude kastanje in mijn tuin is veel discussie met de burens geweest. Uiteindelijk is hij op advies van de stadshovenier flink opgesnoeid, ik hoop er nog lang van te mogen genieten.

In een oude beuk in de beeldentuin bij de Ploegh in Soest plaatste ik om een scheurwond een keramische vorm, deze heb ik 'Bescherming' genoemd. Kort daarna werd daarachter door kauwen een nest gebouwd, het ontroert me werkelijk!

Ancient trees

Annemiek van Loon

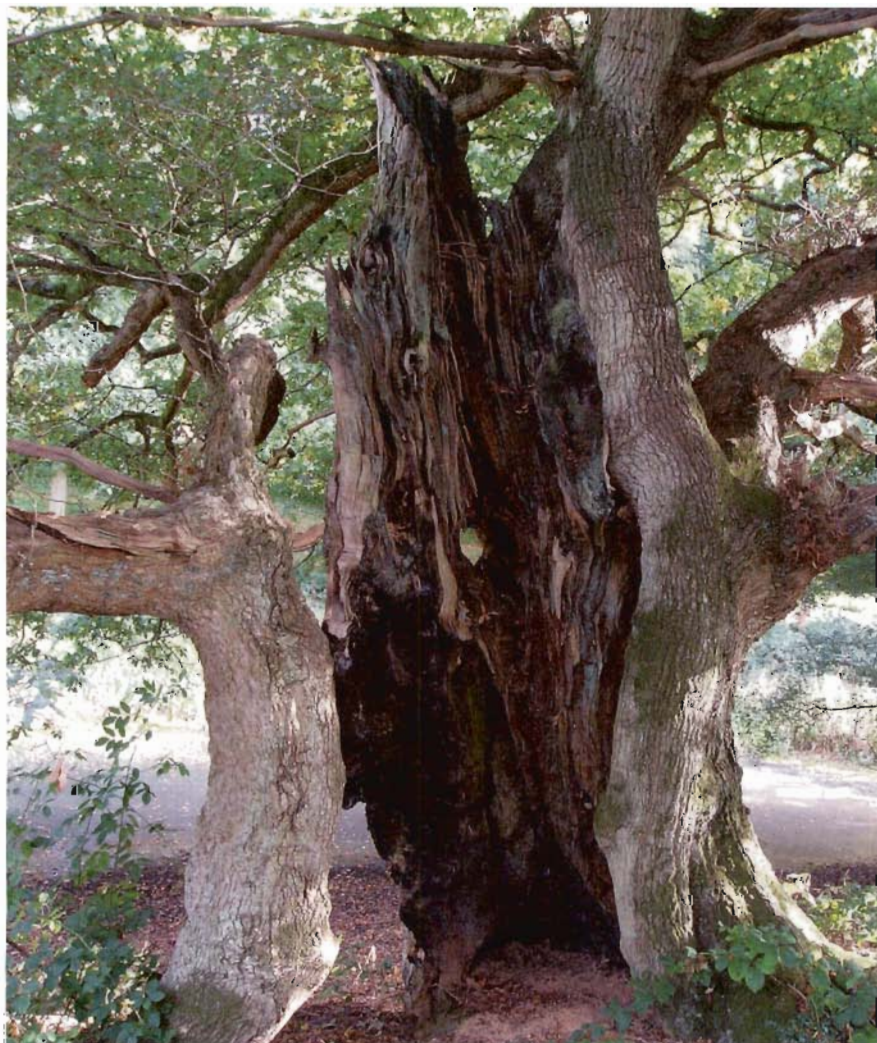
Deze aanhef heeft u al vaker mogen lezen. Het was ook de titel van de jongste Dierckx-lezing. Vrij vertaald ging 'Ancient trees' over 'De bomen van weleer', de grijsaards onder de bomen. De lezing ging echter niet over bomen in het verleden, maar gaf veel informatie en inspiratie over hoe er nu en in de toekomst omgegaan kan worden met bomen. Neville Fay, een Britse specialist, sprak over de laatste levensfase van bomen.

Engeland heeft een rijke ervaring met zeer oude bomen. Op de vele landgoederen en vroegere jachtterreinen staan vele duizenden eeuwenoude bomen. Deze uitbundige formulering is zeker niet overdreven. Een kaart van Europa toont een grote dichtheid van gebieden met meer dan 500 monu-

mentale bomen in Engeland ten opzichte van enkele stippen in o.a. de Pyreneeën, Polen en Zweden. Duidelijk is dat de Engelse monumenten er vaak heel anders uit zien dan de bomen uit ons landelijke register. Ze zijn veel dikker maar niet hoger. Onze monumentale bomen zijn vaak

in de bloei van hun leven en hebben hun maximale omvang. Het aftakelingsproces maken ze niet mee. Dit aftakelen wordt door Fay omschreven als het zich terugtrekken van de boom. De boom zorgt voor een kleinere omvang, groeit terug, om zo in goede conditie te kunnen blijven en ade-

boven:

Neville Fay, in gesprek met journalisten bij de Anne Frankboom.

Neville Fay is directeur en hoofd-consultant van Treework Environmental Consultancy en hij is voorzitter van het Ancient Tree Forum.

onder en links:

Deze oude eik lijkt op afstand en van de goede kant bekeken helemaal gaaf (foto onder). Van de andere kant gezien blijkt van stam niet veel meer over te zijn dan een schil. De oorspronkelijke stam is vrijwel geheel verdwenen. Uit enkele levende delen (groeibanen) heeft de boom een nieuwe kroon gevormd.

foto's: Annemiek van Loon

quaat te kunnen reageren op aantastingen. Dit 'aftakelen' heeft bij veel krasse knarren dan ook weinig van doen met een slechte conditie. Terwijl het ene deel van een boom al van dood hout tot compost is geworden regenerereert een ander deel er flink op los. Fay wijst hierbij op een wezenlijk verschil tussen mensen en bomen. Wanneer mensen gewond zijn maken zij nieuwe cellen aan en geneest de wond. Een boom laat de aantasting zitten en overgroeit deze. Het grootste deel van de boom is immers dood (kernhout) en een boom is voor zijn voortbestaan slechts afhankelijk van zijn levende ommanteling (het cambium). Fay gaat hierop door en stelt dat bomen feitelijk het eeuwige leven hebben.

Feniks-boom

Een prachtig bewijs hiervan is de zogenaamde Feniks-boom. Met deze benaming wordt gerefereerd aan de mythische vogel die zich verbrandde op een nest van geurige kruiden om vervolgens verjongd uit de as te herrijzen.

Een Feniks-boom lijkt te zijn geveld door windworp, wel of niet als gevolg van diverse aantastingen. Vervolgens groeit de boom weer op vanuit een slapende knop op wortels, stam of ander kroondeel. Dit is met recht een volledige herrijzenis van hetzelfde organisme. In het bos bij Fontainebleau bij Parijs zijn hiervan veel voorbeelden te zien. Voor wie er oog voor heeft zijn dergelijke voorbeelden, hoewel minder spectaculair, te zien in onze oobossen (Biesbosch) en ook in gemeentelijke plantsoenen. De veerkracht van bomen blijkt enorm.

De langste levensfase

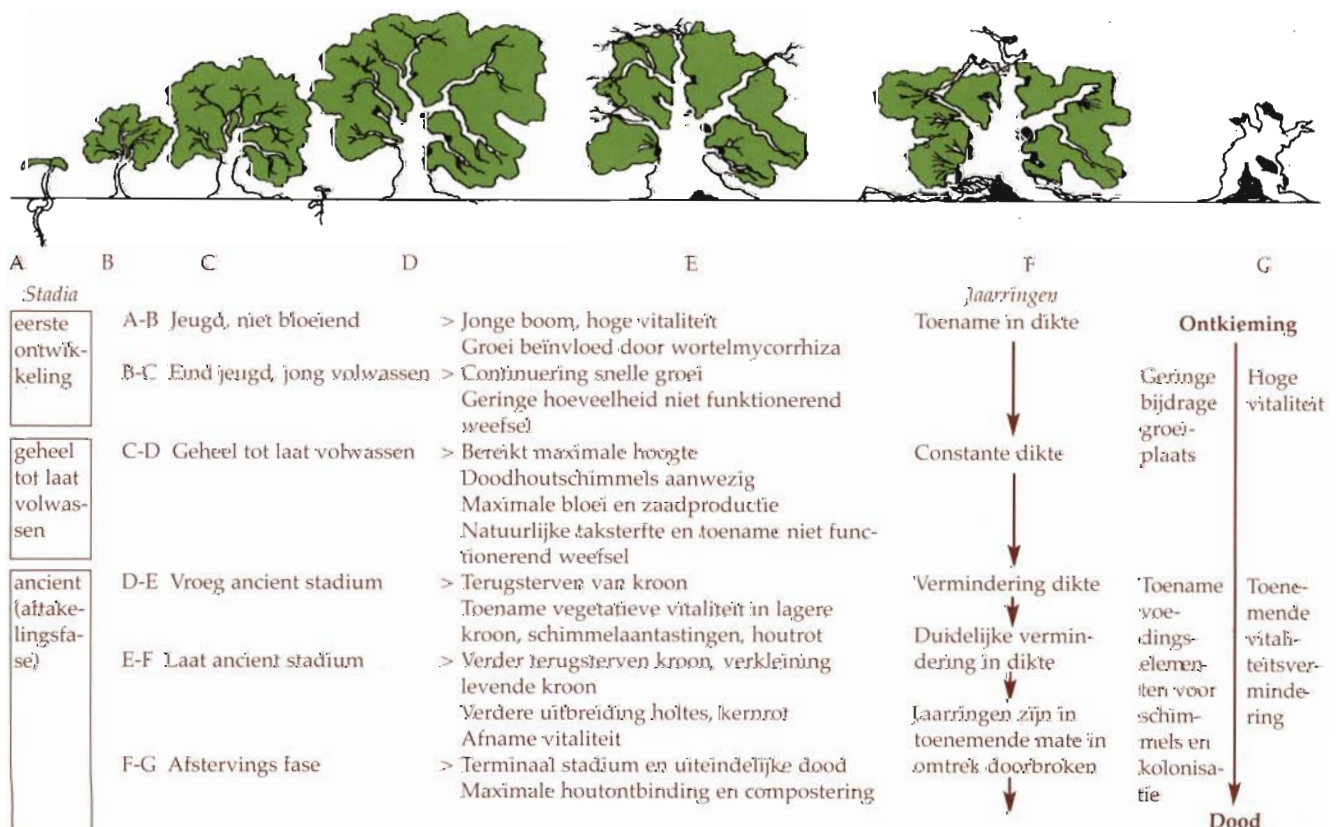
De aftakelingsfase kan vele malen langer duren dan de jeugd- en volwassenfase van de boom bij elkaar. Na het bereiken van de maximale omvang, in ons land vaak het eindbeeld genoemd, is er voor de boom dus nog een hele weg te gaan. De aftakelingsfase is zeer indrukwekkend en allerm minst boomonwaardig. Dat blijkt uit de prachtige plaatjes van eeuwenoude knoeperds die naast ver-

gankelijkheid ook onsterfelijkheid uitbeelden. Het is echter meer dan dat. De ecologische betekenis voor flora, fauna en schimmelijk is uniek. Staand dood hout, gedeeltelijk ommanteld door het levende deel van de boom, is bijvoorbeeld de habitat van larven die op hun beurt weer tot voedsel dienen van vogels en zoogdieren. Boomholten bieden vogels en vleermuizen schuilplekken waarin bebouwing zelden meer voorziet. Fay roept op om deze specifieke habitatkenmerken te delen met vleermuiswerkgroepen, vegetatiekundigen en andere natuurorganisaties. Bij een breder draagvlak kunnen de ancient trees een nichefunctie vervullen.

Een nieuw begin

Het verhaal van Fay maakt natuurlijke processen in en rond bomen inzichtelijk. Deze kennis van de natuurlijke aftakeling werpt een andere blik op onze monumentale bomen. Een boom is niet afgeschreven als het verval intreedt maar er dient zich een nieuwe, zeer waardevolle levensfase aan.

Het ouderdomsproces van bomen: van ontkiemen tot dood

Samengesteld door Neville Fay of Treework Environmental Consultancy, designer Christine Kirkley, vertaling en bewerking Bomenstichting

Injecteren paardenkastanjes ter discussie

Maartje Nelemans

De ernst van de bloedingsziekte bij paardenkastanjes heeft een hausse aan ontwikkelingen in gang gezet, in de onderzoekswereld en in het bedrijfsleven. Goedwillende eigenaren van zieke bomen worden aangeraden allerlei maatregelen te nemen, zoals het injecteren van de bomen met diverse producten. Bijzonder populair op dit moment is knoflook, dat een remmende en dodende werking zou hebben op de bacterie *Pseudomonas syringae* (de veroorzaker van de bloedingsziekte). De Bomenstichting wordt regelmatig benaderd met de vraag of dit wel goede maatregelen zijn. Van geen van de goedbedoelde adviezen is de werking echter aangetoond, en in deze gevallen zou het middel wel eens erger dan de kwaal kunnen zijn. Is injecteren eigenlijk wel effectief? De Bomenstichting geeft een tussenstand.

Het hangt van meerdere factoren af of een boominjectie succesvol is. Zo is onder andere de aard en de locatie van de plaag of aantasting van belang. Maar het hangt ook sterk af van de anatomie van de betreffende soort of een injectie kans van slagen heeft. Er zijn soorten die gemakkelijk zijn te injecteren (iep) en er zijn soorten die veel lastiger of niet te injecteren zijn.

Bij de laatste zal het injecteren ook een onevenredige schade aan de boom toebrengen.

De paardenkastanje is een van de soorten waarbij het injecteren van de boom lastig en in ieder geval schadelijk is voor de boom. Dit komt ondermeer omdat bij deze soort injecties alleen onder druk uitgevoerd kunnen worden, waarbij sterke beschadigingen van het weefsel optreden. Andere boomsoorten kunnen ingebrachte stoffen rechtstreeks zelf opnemen, dus zonder extra druk van buiten. Paardenkastanjes zijn zeer effectief in het afgrenzen van beschadigde cellen, zodat de uitwisseling van stoffen verminderd wordt, tot zelfs nihil, volgens sommigen. Dit staat haaks op het doel van de injectie.

Dan maar niet injecteren?

De vraag doet zich voor of gezien het bovenstaande het middel dan niet erger is dan de kwaal. Sommigen opteren daarom voor het nooit injecteren van de paardenkastanje. Toch ligt dat genuanceerd. De Bomenstichting vindt dat er in ieder geval niet geïnjecteerd moet worden tegen ziekten die niet dodelijk zijn, zoals de kastanjamineermot. De bloedingsziekte is echter dodelijk. Dan zou injecteren overwogen kunnen worden, mits met een deugdelijk middel, waarvan de waarde bewezen is.

Er worden nu diverse wetenschappelijke onderzoeken gedaan om zo betrouwbaar mogelijke oplossingen te vinden voor de bloedingsziekte. De werkgroep Aesculaap kijkt op verzoek van het ministerie van LNV o.a. naar de diverse producten op de markt waarvan geclaimd wordt dat ze effectief te zijn in de bestrijding van de kastanjeziekte, waaronder de genoemde knoflook. Aesculaap heeft op dit moment nog geen gegevens waaruit blijkt dat deze producten/methoden onder praktijkomstandigheden effectief zijn. Bovendien is niet bekend of deze producten/methoden extra schade kunnen toebrengen aan de boom. Aesculaap heeft recentelijk speciaal naar de eventuele effectiviteit van knoflook gekeken, maar ook daar geen overtuigende resultaten gevonden.

Tot slot

De Bomenstichting is gezien de ernst van de bloedingsziekte niet per se tegen het injecteren van paardenkastanjes, ondanks het feit dat hiermee de bomen schade wordt toegebracht. Het moet echter wel gaan om middelen die hun werking bewezen hebben, en die zijn er nu nog niet. Particulieren doen er daarom goed aan doen niet in te gaan op adviezen van hoveniers, zolang er geen geneesmiddel is gevonden tegen de bloedingsziekte. Het enige wat men kan doen is de boom vertroetelen, door goed op zijn groeiomstandigheden te letten.

Op de site van de Bomenstichting (www.bomenstichting.nl) en die van de eerder genoemde werkgroep Aesculaap (<http://www.kastanjeziekte.wur.nl/>) wordt de actuele stand van zaken rond de kastanjeziekte bijgehouden.

Met dank aan Frits Gielissen (OBTA-de Linde), Fons van Kuik (PPO-sector bomen) en Jitze Kopinga (Alterra) voor hun inhoudelijke adviezen.

Stadsbomen Vademecum

Deel 3C - Ziekten en aantastingen

Gerrit Jan van Prooijen, Henk Kroon
Uitg.: IPC Groene Ruimte
384 blz.
ISBN-978-90-74481-31-1
€ 55,-

De serie Stadsbomen Vademecum van het IPC Groene Ruimte verjongt zich doorlopend en breidt zich daarmee ook verder uit. Bestond de serie aanvankelijk uit vier delen, momenteel zijn het er zes. De jongste telg – Ziekten en aantastingen – mag er zijn! De auteurs hebben er een schitterend en overzichtelijk werk van gemaakt. Ze wisten zich gesteund door enkele vooraanstaande Nederlandse boomdeskundigen op het gebied van groeiomstandigheden, insecten en schimmels.

Marjan van Elsland, voorzitter van de begeleidingscommissie, schrijft in haar voorwoord dat het onmogelijk is alle biotische en abiotische probleemveroorzakers in openbaar groen, bos en natuur te behandelen. Maar, voegt ze er aan toe, er is wel getracht alles te beschrijven waar de boom of zijn omgeving vandaag de dag meer dan normaal last van kan hebben.

Deel 3c bestaat uit drie onderdelen. Het eerste geeft achtergronden van het ontstaan van ziekteverwekkers en aantasters en wat er aan preventie en bestrijding kan worden gedaan. Het tweede deel vormt het hoofdbestanddeel van het boek. Daarin worden de meest voorkomende ziekten en aantastingen behandeld, uitgesplitst in totaal tien hoofdstukken. Het derde deel bestaat uit zoektabellen. Eén hoofdstuk uit deel 2 is gebaseerd op 'Houtrot in Bomen'. Dit gidsje verscheen de afgelopen twintig jaar in allerlei vormen als coproductie van het IPC en de Bomenstichting. In de aanloop naar dit vademecum is besloten 'Houtrot' te integreren.

Bijzonder handig is dat bij elke beschreven ziekte of aantasting wordt genoemd waarmee deze is te verwarren en waaruit het verschil blijkt. Heel nuttig is ook dat de eerder genoemde abiotische probleemveroorzakers aan bod komen. Je zou ze bijna vergeten door de veelheid aan insecten, bacteriën en schimmels die bomen belagen. Abiotische factoren zijn bijvoorbeeld gebreksziekten die worden veroorzaakt door te weinig voedingselementen of door strooizout. Er zijn zelfs een paar bladzijden gewijd aan schade door weersinvloeden, zoals droogte, vorst of blikseminslag. Het gaat te ver de inhoud van alle andere hoofdstukken te benoemen. Om het vinden van een ziekte of aantasting te vergemakkelijken is het derde deel gemaakt. Het bestaat uit twee zoektabellen gerangschikt naar boomsoort of naar ziekten en aantastingen. Bent u vakmatig of gewoon uit interesse veel met bomen bezig, dan kan ik niets anders zeggen dan dat dit boek het aanschaffen meer dan waard is.

8e Rassenlijst Bomen

Uitg.: GSB Naarden
J. Buitenveld (eindred.)
ISSN 0924-929X
€ 54,-
Bestellen: gsb@casema.nl of 035-6258666

Om de vijf jaar verschijnt onder verantwoordelijkheid van de 'Raad voor plantenrassen' een nieuwe editie van de rassenlijst Bomen. Elke lidstaat van de EU is verplicht een dergelijke lijst te ontwikkelen en te onderhouden. Zie het als een periodiek met grotendeels dezelfde inhoud en dan ook nog met een trage verschijningsfrequentie. Dat laatste past overigens geheel in het leven van bomen. En de rassenlijst past op de tafel van elke groeninrichter of bosbouwer belast met de aanschaf van plantmateriaal. De lijst geeft een overzicht van toegelaten opstanden en rassen van waaruit vermeerderd kan worden. Ze zijn getoetst en getest op hun genetische kwaliteit (groei) en 'gedrag' in stedelijke en natuurlijke omgeving. De herkomstplaatsen staan bij elke soort of ras genoemd, zodat ze letterlijk te bekijken zijn voordat de bomen worden aangeschaft. Een goede zaak, want in grootschalige aanleg geldt zeker dat voorkomen beter is dan genezen. En dat laatste is meestal onmogelijk. Deze editie is fors uitgebreid met ruim 100 inheemse soorten. Het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd. Zo staan er bijvoorbeeld dertien plekken in genoemd waar goed materiaal van de inheemse gewone jeneverbes (*Juniperus communis*) gevonden kan worden.

Rondje groen Amstelveen

Jan Maarten Pekelharing
Fotografie: Tineke Blok
Uitg.: BDU
96 blz., ca. 15 x 21 cm
€ 16,95
ISBN 978-90-8788-023-1

In 'Rondje groen Amstelveen' beschrijft Jan Maarten Pekelharing een vijftien kilometer lange wandeling dwars door Amstelveen rond de Poel en langs andere groene vlekken. Het is vooral een aardig verhaal geworden waarin hij ook bekende en minder bekende bewoners aan het woord laat. Een bekende is Jan van Zaanen, de burgemeester en tevens voorzitter van de landelijke VVD. Tineke Blok verzorgde de fotografie. Zij maakte sfeervolle foto's van de natuur met oog voor detail waarin opvallend weinig van de bebouwde omgeving te zien is. Het nodigt uit om het rondje een keer te lopen. Neem wel een echte stadsplattegrond mee om te voorkomen dat u verdwaalt, want het opgenomen kaartje is heel erg summier ...

Boekrecensies zijn geschreven door Frank Moens

Jeneverbes is omhuld
met mystiek

Jeneverbessen (*Juniperus communis*) zijn eerder grote heesters dan bomen. Ze zijn karakteristiek voor onze heidevelden en vanwege hun spookachtige en grillige verschijning vaak in verband gebracht met mysterieuze gebeurtenissen. Jeneverbessen kunnen een leeftijd bereiken van enkele eeuwen, mits de groeiomstandigheden niet te drastisch veranderen. Het Wageningse onderzoeksinstituut Alterra sloeg in 2004 alarm over de toekomst van dit enige houtige gewas op onze rode lijst van bedreigde diersoorten. De natuurlijke verjonging gebeurt op veel te kleine schaal en uitsterven wordt gevreesd. Als reactie hierop werd het Jeneverbesgilde opgericht. Het gilde vraagt aandacht voor het voortbestaan van de soort en werkt actief aan het instandhouden van het vereiste leefgebied.

De jeneverbes voelt zich uitstekend thuis op plaatsen waar veel andere gewassen het laten afweten. Een kale omgeving en schrale grond is hét biotoop waar een jeneverbeszaadje kan ontkiemen en kan uitgroeien tot de zo kenmerkende grillige vorm. In ons land vormden de talrijke zandverstuivingen en heidevelden met schaapskuddes het decor waar we jeneverbessen konden aantreffen. Dat geldt nog steeds, ware het niet dat de schaapskuddes nauwelijks meer voorkomen, dat zandverstuivingen schaars geworden zijn en dat heidevelden door verzuring en het ontbreken van begrazing geleidelijk aan in bos veranderen. Staat er ergens een jeneverbes in een bos, dan is met grote zekerheid te zeggen dat het een voormalig heideveld is.

Tweehuizig en veeleisend

De jeneverbes valt onder de familie van de cipressen. Alleen de *Juniperus communis*, de jeneverbes, is autochtoon en vermoedelijk al vanaf de laatste ijstijd in ons land aanwezig. Andere leden van deze familie, waaronder de mammoetboom, moerascipres en lawsoncipres zijn geïmporteerd en komen veel voor in tuinen en parken. De jeneverbes heeft bomen met vrouwelijke bloemen en bessen, en bomen met alleen mannelijke bloemen.

De *Juniperus communis* wordt zelden in tuinen of plantsoenen aangeplant. Sommige variëteiten en andere soorten zijn beter bestand tegen de voedselrijke tuinomstandigheden. Het voert te ver om ze in dit artikel op te sommen.

Witte Wieven

Bekend was dat tijdens maanverlichte nachten op de hei de Witte Wieven in hun witte gewaden tevoorschijn kwamen en je probeerden te grijpen. Pas bij het aanbreken van de dag trokken ze zich terug in de jeneverbesstruiken. Nu weten we wel beter. De afwijkende weersomstandigheden in de open heide en zandverstuivingen veroorzaken al snel laaghangende mist. En de over de hei zwervende gedaanten waren niets anders dan de grillige gevormde jeneverbessen. Maar ik verzeker u dat het samenspel van mist en struiken een mysterieuze sfeer geeft en dat u in een stemming kunt raken waarbij u denkt spoken te zien.

De jenever
De hamvraag is of de jeneverbes met jenever te maken heeft? Het antwoord is ja. De

jeneverbes heeft zowel geurig hout als aromatische bessen. De bessen worden nog steeds toegepast in gerechten, bijvoorbeeld bij het innemen van zuurkool, en staan ook garant als smaakmaker van het oer-Hollandse borreltje. Zo'n 450 jaar geleden kwamen in Schiedam op het idee het destillaat één of meer keer door een laag bessen te leiden. Het resultaat is bekend. Tegenwoordig is bij het destilleringsproces de bes vervangen door olie. Alleen ambachtelijk gestookte jenever is nog in contact geweest met bessen en als deze dubbel gebed is (beien is oud Nederlands voor bessen), dan is er sprake van extra kwaliteit.

Waar kan ik jeneverbessen vinden?

Jeneverbessen kunnen een hoge leeftijd bereiken en daardoor komen ze nog betrekkelijk veel voor. Jongere exemplaren zijn relatief zeldzaam. De vindplaatsen zijn vooral de arme, hooggelegen zandgronden van de Veluwe, Drenthe, Oost-Overijssel en Oost-Brabant. Ook in de duinen en op Texel en Terschelling staan nog enkele exemplaren. De website van het Jeneverbesgilde (zie kader) geeft daar duidelijke informatie over.

Waggel Jan

De jeneverbes heeft vele streeknamen, zoals Damme, Dambeer, Dankberbei of Oldmenneskesboom. De gangbare naam bij onze oosterburen is Wacholder en stamt af van het Oud-Hoogduits. Die Duitse benaming is ook in onze grensstreek gangbaar en onder andere vervormd tot Wakholder of Waogholt. Bij een struik heeft men het over een Waggelbos en de vroegere bessenplukker had als bijnaam Waggel Jan.

Het Jeneverbesgilde

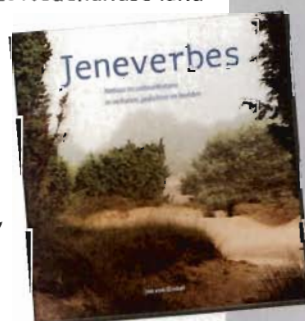
Op de bres voor de jeneverbes

Het Jeneverbesgilde is ontstaan om aandacht te vragen voor het behoud van de soort voor het Nederlandse landschap. Een gilde behartigt vanouds belangen, werkt nauw samen, geeft kennis door en leden steken de handen uit de mouwen. Op de website www.jeneverbesgilde.nl is te lezen

welke activiteiten worden ontplooid.

Het boek 'Jeneverbes', natuur- en cultuurhistorie in verhalen, gedichten en beelden (108 blz.) is verkrijgbaar bij Stichting Veldwerk Nederland. Het kost € 14,95. Bestellen per mail: orvelte@veldwerknederland.nl of telefonisch 0593-582550.

Verzet in Grolle

Edwin Koot

Groenlo is een idyllisch vestingstadje in de Achterhoek. In 1627 werd deze plaats door Frederik Hendrik van Oranje heroverd op de Spanjaarden. Deze historische gebeurtenis staat bekend als de 'slag om Grolle'. De overblijfselen van de verdedigingswerken vormen nu in het oude centrum een prachtig park met grote bomen. Het gemeentebestuur heeft het plan opgevat de oude tijden te laten herleven en de verdedigingswerken weer in haar glorie herstellen. Maar in de 17e eeuw stonden er geen bomen.

De gemeente wil de wallen beter zichtbaar en aantrekkelijker maken voor toeristen. De geschiedenis moet daar beleefd kunnen worden. Niets mis mee. De bevolking schrikt echter wakker wanneer 43 bomen gekapt worden ten behoeve van dit 'vestingstadbeleid'. De verantwoording is enorm. Op het besluit een kapvergunning te verlenen voor nog eens twaalf bomen wordt massaal geprotesteerd: ruim 900 bezwaarschriften krijgt de gemeente binnen. De inwoners van Grolle zitten duidelijk niet te wachten op kale wallen. Zij willen blijven genieten van deze bijzondere, groene oase.

Ook de Bomenstichting is verbaasd. Wij hebben immers eerder op verzoek van de gemeente advies uitgebracht en de bomen als bijzonder waardevol aangemerkt. Talloze e-mails en telefoontjes van verontruste bewoners en informatie van onze contactpersonen Annelies Karnebeek en Roy Nijman uit de naburige gemeente maken duidelijk dat het niet de goede kant opgaat met de reconstructieplannen. Daarop maakt de Bomenstichting bezwaar tegen de plannen.

Terug in de tijd?

Bij het opstellen van de plannen is de gemeente te veel uitgegaan van het reconstrueren van de situatie zoals die in 1627 was. Daarbij gaat zij veel te makkelijk voorbij aan de groene, recreatieve en andere waarden die het gebied nu vertegenwoordigt. Het is een natuurlijk rustpunt in de stad. Een plek waar het aangenaam toeven is voor vogels, vleermuizen én burgers.

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt kun je ook vragen stellen bij de wens de oude situatie zoveel mogelijk te herstellen. In onze geschiedenis zijn ongeveer anderhalve eeuw geleden talloze verdedigingswallen omgevormd en hebben ze een recreatieve betekenis gekregen met veel groen. Een goed voorbeeld is Utrecht, waar lang geleden ook een verdedigingsgordel van singel en wallen is aangelegd.

Toen ze hun oorspronkelijke betekenis hadden verloren, is de beroemde landschapsarchitect Zocher gevraagd een gebied te creëren met fraaie wandelmogelijkheden. Juist die verandering waarbij veel bomen werden aangeplant heeft er voor gezorgd dat in Utrecht de structuur van de

Foto: Edwin Koot

Misbruik

Een luchtfoto toont duidelijk de contouren van de oorspronkelijke vestingstad Groenlo. De verdedigingswallen met de kenmerkende punten vormen al ruim anderhalve eeuw wandelgebied. De plannen van de gemeente om de verdedigingswerken in oude glorie te herstellen en daarmee de toeristische waarde te vergroten stuit op verzet bij de bewoners van het stadje. Het gaat ten koste van veel monumentaal groen.

foto links: Protest tegen voorgenomen kapplannen op de oude verdedigingswal. Het kanon benadrukt de voormalige functie.

oorspronkelijke verdedigingswallen nog steeds herkenbaar en beschermd is. Ook in Groenlo is dat zo. Alleen op plekken waar bomen staan is de oorspronkelijke aanleg nog te zien. Op andere plekken is de singel gedempt en zijn er huizen en wegen voor in de plaats gekomen.

Hoorzitting

De zaal in Groenlo zit bomvol. Meer dan 150 mensen komen half oktober op de hoorzitting af. De bevolking is bang dat er veel meer bomen dan deze twaalf zullen gaan sneuvelen. De Bomenstichting deelt deze visie in haar pleidooi. De plannen van de gemeente zijn heel onduidelijk en worden voortdurend aangepast. Men zegt dat het groene karakter van de wallen in de besluitvorming wordt meegenomen, maar dat blijkt nergens uit. Er is geen enkele garantie dat de andere bomen ook daadwerkelijk blijven staan.

Hoewel het reconstructieplan aan alle kanten rammelt wil de gemeente toch beginnen met het kappen van deze twaalf bomen. Met dit massale protest als gevolg. Een duidelijker signaal kan de gemeente niet krijgen. Men zal moeten luisteren naar de wensen van haar burgers en haar plannen bij moeten sturen. In de 17e eeuw bepaalden de machthebbers hoe reconstructieplannen werden uitgevoerd. Anno 2007 dient de gemeente rekening te houden met de mening van de bevolking.

Dat wordt wennen! De Bomenstichting zonder Marjan. Dertig jaar was Marjan het Bomenstichtingboegbeeld. Dertig jaar! Zo lang houden veel bomen in ons land het niet eens vol.

Er is veel veranderd en verbeterd in dertig jaar. We zijn bewust gemaakt van de grote waarden van bomen. Er is veel technische en theoretische kennis over bomen en hun groeiplaatsen vergaard en veel deskundigheid over boomverzorging en -verbetering werd ontwikkeld. Bomen staan, vaak te pas, volop in de belangstelling want het milieu blijkt niet meer zonder bomen te kunnen.

De Bomenstichting werd een bekende, gerenommeerde organisatie.

Veel is dertig jaar gelijk gebleven. Nog steeds leggen bomen het af tegen economische belangen en worden ze onderworpen aan de grillen van woonomgevingsverbeteraars.

En hoewel boomverzorgers en boomdeskundigen veel weten van de voorwaarden waaronder een boom kan leven, laten ontwerpers helaas deze kennis hardnekkig onbenut waardoor de bomen nooit kunnen groeien zoals hun ontwerp bedoelde. Een weerbarstige materie.

Marjan stond dertig jaar op de bres om kennis te verspreiden, dat werk is nooit klaar, maar de Bomenstichting gaat er mee door.

Nieuw is het financieel misbruiken van bomen. Waar dertig jaren geleden bomen nuttig waren voor het bouwen van boomhutten, toen een kwaadaardig fenomeen, wordt nu aan bomen een veel gemener nut toegekend, ze zijn nuttig voor bankrekeningen. Je mag veel ongehoords doen, als je daarna maar bomen laat planten. De overheid bestrijdt autogebruik en ver vliegen maar laat milieurekenaars exact het aantal te planten bomen berekenen dat compensatie van dat immoreel gedrag vereist. Bij gebrek aan Nederlandse ruimte worden die bomen in een ver land geplant. Voor de aanplantcontrole vluchten worden geen bomen gecompenseerd omdat dit milieuvluchten zijn, hierover is consensus. Het volgende geldverhaal biedt milieuhulp voor degenen die geen auto of vliegtuig bezitten.

Het doosje van een aangeschafte bespaarlamp vermeldt het volgende: 'Als elk Nederlands huishouden vier lampen aanschaft besparen we een jaarlijkse CO₂-uitstoot gelijk aan 60 miljoen bomen die een jaar groeien'.

De gevolgen van het gebruiken van slechts vier lampjes per Nederlands huishouden zullen desastreus zijn, 60 miljoen bomen stikken omdat er geen CO₂ meer voor ze is. Je moet er toch niet aan denken wat er gebeurt als alle huishoudens in Europa vier lampen gaan vervangen, dan kunnen één miljard bomen niet meer groeien. Of als alle gezinnen in de wereld vier lampen gebruiken of als iedereen in de wereld tien spaarlampen gaat kopen.

De kassa rinkelt, je reinste bomenmisbruik.

De Bomenstichting gaat compensatie van CO₂-tekorten bevechten, actiegroepen 'peertjes voor bomen' en 'vliegen voor bomen' lopen zich al warm.

De Bomenstichting is er maar klaar mee.

Douwe van der Heij

Dat prachtexemplaar mag toch niet anoniem blijven?

De Bomenstichting levert voor een groot aantal boomsoorten bordjes met algemene beschrijving of op maat. Een bijpassende staander maakt het geheel compleet.

Meer informatie vindt u op onze website:

www.bomenstichting.nl

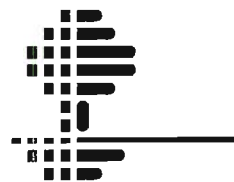
Kies: publicaties>

winkel> bomenbordjes.

Of: 030-2303510 (9 - 13 uur)

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK

Telefoon: (030) 601 18 80

Fax: (030) 601 23 66

www.boomtotaalzorg.nl

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel. TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
gemeente Apeldoorn
T.: 0577-456561
F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- rooien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondcultuurscheiding
- boomcand
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Oosterwijklaan 8A - 5056 RD Berkel-Enschot - Telefoon (013) 540 82 00 - Fax (013) 540 82 01 - www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Bereik duizenden
liefhebbers en
vakmensen.

Adverteer in
Bomennieuws!

zie www.bomenstichting.nl
of bel 030-2303510

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
Vredesteinsestraat 4
6665 LG Driel
tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
fax : 026-47 23 823
E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl
www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Kwaliteit door klanthousiasme...

... IN CONCEPT, CREATIE, FOTOGRAFIE, PREPRESS, DRUKWERKEN

vandenberg

DRUKWERKEN TUINDORPWEG 25 POSTBUS 2 3950 AA MAARN T +31 (0)343 442344 WWW.BERGDRUK.NL

Meewerken aan de bomenschouw?

De Bomenstichting werkt volop aan het actualiseren van de gegevens van monumentale bomen in het landelijk register. Dit gebeurt provinciegewijs en zo veel mogelijk met hulp van eigenaren, zowel gemeenten als particulieren. Niet iedereen stuurt de gegevens terug en om toch alle bomen te kunnen controleren doen we, steeds met succes, een beroep op vrijwilligers.

Noord-Holland en Overijssel
Per direct zoeken we mensen in Noord-Holland en in de loop van maart in Overijssel. Heeft u tijd en bent u in staat in uw woonomgeving objecten uit het register van Monumentale Bomen te bezoeken en aan de hand van eenvoudige criteria te beoordelen? Neem dan contact op met Annemiek van Loon. Voor nadere inlichtingen is zij dagelijks, behalve woensdag bereikbaar op nummer 030-2303510 (9-13 uur) of per e-mail: avloon@bomenstichting.nl.

Bomenstichting onder ANBI gerangschikt

De Belastingdienst heeft de Bomenstichting officieel aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dat betekent dat de stichting voor schenkingen en legaten geen belasting of successie verschuldigd is.

Vervolg Lekdijk

In het vorige nummer berichtten we over de dreigende kap van ruim 850 bomen langs de Lekdijk tussen Schoonhoven en Bergambacht. De termijn voor het insturen van zienswijzen - een eerste inspraakronde - was toen juist afgerond. Inmiddels is op 5 oktober de reactie van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard bij de Bomenstichting binnengekomen. Er zijn 73 zienswijzen ingediend, in het grootste deel daarvan wordt gepleit voor het behouden van bomen. Naar aanleiding van deze zienswijzen is het geplande kappen opnieuw beoordeeld en een aantal bomen kan gehandhaafd blijven. Of dit een toereikend aantal is en of wij het eens zijn met de toegepaste criteria is nog in beraad. Het College van Gedeputeerde Staten Zuid-Holland moet eerst een beslissing nemen welke bomen gaan verdwijnen, pas dan kunnen wij eventueel tegen dit besluit in beroep gaan bij de Raad van State.

De vele vruchten die mensen plukken van bomen zijn wel bekend. Maar er kan, culinair gezien, méér met bomen. Hieronder een winterrecept met boomingrediënten die buitengewoon zijn.

Koken met Bomen

Kastanjes met spruitjes

De klassieker onder de kastanjerecepten. Dit is een vrij zoete variant, wie het minder zoet wil kan de ahornsiroop en azijn vervangen door bouillon.

3 kopjes verse zilveruitjes of sjalotjes, gepeld
3 kopjes kleine spruitjes
3 kopjes tamme kastanjes, gekookt en gepeld
half kopje ahornsiroop
2 eetl. dragonazijn
half theel. versgemalen peper

Snijd met een aardappelmesje een kruis in de onderkant van de uitjes en de spruitjes. Breng een pan water aan de kook en blancheer hierin de uitjes, ongeveer 4 minuten. Haal ze eruit met een schuimspaan en leg ze in een schaal. Doe de spruitjes in het water en blancheer ze ook 4 minuten. Giet ze af in een vergiet en spoel met koud water.

Verwarm de ahornsiroop in een steelpannetje op middelhoog vuur, ongeveer 4 minuten. Voeg de uitjes en de azijn toe. Zet het vuur lager en laat de uitjes 20 minuten zachtjes koken, tot de vloeistof bijna is verdampt.

Voeg de kastanjes en de spruitjes toe aan de uitjes. Roer voorzichtig om en kook ongeveer 5 minuten, tot de spruitjes door en door verwarmd zijn, maar hun groene kleur en beet hebben bewaard. Breng op smaak met peper.

Denk mee in de Adviesgroep Communicatie

Een grotere naamsbekendheid, meer donateurs, meer sponsorinkomsten ... dit zijn enkele doelstellingen van de Bomenstichting voor de komende jaren. Dit moeten we waarmaken zonder grote communicatiebudgetten, maar met veel inventiviteit en goede ideeën.

We weten dat er veel expertise op het gebied van marketing en communicatie aanwezig is in onze achterban. En daar willen we graag gebruik van maken! We gaan een Adviesgroep

Communicatie oprichten die de directie kan voeden met ideeën en adviseren over communicatie en fondsenwerving. De gedachten gaan uit naar twee bijeenkomsten per jaar met een groep enthousiaste, boomminnende communicatiedeskundigen. Wij willen u hierbij uitdrukkelijk uitnodigen om hieraan deel te nemen.

Voelt u hiervoor, neem dan contact op met Helène van der Poel (telefoon 030-2303510 of per mail hvdpoel@bomenstichting.nl) om de plannen verder te bespreken.

'Wageningen' onderzoekt groei en aanpassingsvermogen bomen

Een voor Nederland nieuwe, nauwkeurige methode om dagelijks de dikte van bomen te meten heeft aan het licht gebracht dat de boomomtrek tijdens een droge periode krimpt, maar snel herstelt gedurende een natte periode. Dat blijkt uit de eerste metingen met nieuwe, zogenaamde dendrometers die onderzoekers van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR) om de stammen van bomen in natuurgebieden hebben aangebracht. De metingen moeten meer inzicht geven in effecten van klimaatveranderingen op bossen, en het aanpassingsvermogen van bomen.

De geautomatiseerde instrumenten die op honderd bomen (Douglas-spar-

ren, eiken, beuken en grove dennen) in 22 bosreservaten in Nederland zijn gemonteerd, verzamelen ieder uur gegevens over stamomvang van de bomen en de temperatuur. Daarnaast wordt de hoeveelheid neerslag vastgelegd. Met de meetinstrumenten kunnen boomdiktes op de korte termijn van bijvoorbeeld één dag tot periodes van tientallen jaren gevolgd worden. Daartoe blijven de meters decennialang aan de bomen bevestigd.

De registraties moeten meer inzicht geven in het korte termijn aanpassingsvermogen van de bomen aan extreme condities, zoals zeer droge of natte periodes, maar ook aan de groeivorderingen gedurende het ver-

loop van de seizoenen. Op de lange termijn moeten groeitrends onder klimaatveranderingen helder worden. Zo zal uit de metingen na jaren een eventueel verloop in begin en einde van het groeiseizoen zichtbaar kunnen worden. In de komende jaren zal op dezelfde standplaatsen ook onderzoek gedaan worden naar jaarringen en de groei van het cambium, de groeilaag in de bast van de boom. De meetgegevens van de honderd dendrometers zullen worden gekoppeld aan de resultaten van deze onderzoeken.

foto: Wim van Orden, Alterra

In elk kerstboompje is één woord de naam van een boom. De overige 40 omschrijvingen zijn in alfabetische volgorde, met woordlengte: aanw. vnw. (3) – ar (4) – biljartstok (3) – Bijbelse plaats (2) – bijwoord (2) – chocolasoort (4) – deel van een boot (4) – dreumes (2) – Europeaan (4) – familielid (2) – in lengte teruggebracht (6) – kledingstuk (5) – klein (5) – lidwoord (2) – mil. versterking (6) – muziekinstrument (4) – mythol. figuur (5) – noot (2) – onder-richt (3) – ontvreemden (6) – opbergplaats (3) – opstootje (3) – paar (4) – pers. vnw. (2) – plaats in de Achterhoek (5) – puntige uitwas (6) – schoenmakersgereedschap (5) – Selenium (2) – slijmerd (6) – snel (3) – stad in Zuid-Holland (6) – stengel (5) – tijdsduur (3) – verpakking (6) – verworpenen (6) – vogelproduct (2) – vorm van schade (5) – watervogels (6) – zangstuk (4) – (iets) zuivers (5).

PUZZEL

Vul in elk van de tien kerstboompjes vijf woorden in, zodanig dat elk woord een anagram is van het woord erboven plus één letter. Voorbeeld:

pe – iep – piet – tipje – pitjes.

In elk kerstboompje is één woord de naam van een boom (in het voorbeeld dus: iep), de positie hiervan is lichtgroen aangegeven. Alle letters E zijn al ingevuld.

8

Zend uw complete oplossing (per post of e-mail) vóór 15 januari 2008 aan het Bureau van de Bomenstichting en u maakt kans op één van de drie leuke prijzen.

Na 32 jaar tijd voor wat anders

Eind november nam Marjan van Elsland afscheid van de Bomenstichting samen met veel vrienden en bekenden uit de vakwereld en daarbuiten. Het grootste deel van het bestaan van de organisatie heeft Marjan in diverse functies van heel dichtbij meegeemaakt. Bomenstichting oprichter J'ørn Copijn betrok in 1975 Marjan als jonge adviseur bij de organisatie en op 22 november j.l. sprak J'ørn haar voor het laatst toe als vaste medewerker.

In 32 jaar is er enorm veel veranderd. Marjan trof bij aanvang een organisatie aan die bestond uit een secretariaats-medewerker op een klein kantoorkamertje bij de Vogelbescherming in Zeist. In de eerste jaren van haar voorzitterschap werd gekozen voor een grotere ruimte in het pand van Stichting Natuur en Milieu en werd Utrecht de vestigingsplaats van de Bomenstichting.

Het vak boomverzorging als specialisme kwam goed van de grond, de activiteiten van de Bomenstichting namen toe en dit leidde tot verdere groei. De inventarisatie en registratie van monumentale bomen ging in 1983 officieel van start. Dat project zorgde voor een vergroting van de bekendheid en een toename van donateurs en personeel. In '86 verruilde Marjan het voorzitterschap voor de functie van directeur en groeide de organisatie naar volwassenheid. Begin jaren negentig begon ze, inmiddels in een zelfstandig kantoorpand, aan de ongelijke strijd tegen de iepenziekte. Dat de ziekte om zich heen greep was een natuurlijk verschijnsel en min of meer acceptabel, maar de onverschilligheid van ambtenaren en andere direct betrokkenen in het beleid om er wat aan te doen, viel haar zwaar.

De enorme affiniteit met niet alleen natuur en bomen in het bijzonder, maar ook met mensen, kenmerkt Marjan. Haar netwerk in de bomenvakwereld is ongekend. En dankzij het feit dat zij op veel manieren het Bomenstichting-geluid liet horen, kunnen we stellen dat wij in die wereld een honderd procent naamsbekendheid genieten.

foto: Anne Alders

Marjan van Elsland

1949	geboren te Zaltbommel
1966-74	studie Bosbouw Wageningen
1974-78	onderzoeker op 'de Dorschkamp' (boomchirurgie, verplanten grote bomen, stadsbomen)
1975	adviseur Bomenstichting (vrijwillig)
1978	voorzitter (vrijwillig)
1986	directeur (in dienst)
2002-07	ambassadeur (in dienst)

Zoals dat wel vaker gaat bij de functie van directeur, raak je meer en meer verzeild in de rompslomp, de managementtaken die een organisatie met zich meebrengt en belandt het onderwerp waarvoor je ooit als deskundige en adviseur was gevraagd steeds verder op de achtergrond. Mede daardoor besloot Marjan eind 2001 als directeur terug te treden en het stokje over te dragen aan mij. Zelf nam ze de rol van ambassadeur van de Bomenstichting op zich en kon ze blijven werken in het netwerk waarin ze zich als een vis in het water voelde.

Hoe Marjan zelf haar jarenlange periode bij de Bomenstichting heeft ervaren, verwoordt ze mooi in haar laatste bijdrage in Rijp & Groen op de achterpagina van dit nummer. Bij haar afscheid werd Marjan benoemd tot ere-adviseur van de stichting. Zij zal ongetwijfeld betrokken blijven bij de bomenwereld. Nu er meer vrijheid is, hoopt ze vooral gelegenheid te hebben wereldwijd de oudste en mooiste bomen te bezoeken. We zijn benieuwd naar haar verhalen!

Helène van der Poel

Waar is die tuin toch gebleven? Op het dak!

De roep om groene daken klinkt steeds luider. De Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG) heeft er een speciale vakgroep daken en gevelbegroening voor. Tijdens een congres dit najaar sprak deze vakgroep de hoop uit dat over tien jaar elk kind zijn getekende huis een groen dak meegeeft, zo 'gewoon' moet een groen dak dan zijn. We weten het allemaal: groen is goed voor de luchtkwaliteit, de waterretentie, de gezondheid. Dus prima initiatief om groen op daken te stimuleren. Wie kan daar op tegen zijn? Nu wordt er in het najaar ook altijd de 'Tuin van het Jaar' gekozen. Als ik de genomineerde kleine tuinen zie, bekruip mij het gevoel dat het

prachtige ontwerpen zijn ... voor een dakterras! Als er 10% van de ruimte in een dergelijke tuin voor groen wordt gereserveerd is het veel. De inrichting bestaat hoofdzakelijk uit tegels, verder is er meestal een vijver, altijd wel één border met beplanting en een boom in een bak. De boom kan zijn een dakplataan, een bolcatalpa of de laatste tijd ook een olijf. Als deze trend beperkt bleef tot de 'Tuin van het Jaar' dan was het leed nog wel te overzien. Maar de tijdschriften, tuinprogramma's en andere media staan vol met deze 'tuin'-ideeën. En zo kan het gebeuren dat ik tuin na tuin zie veranderen in een stenen woestenij. Als ik mijn wijk uit fiets passeer ik 25 voortuinen, waar-

van er de laatste maanden vier volledig bestraat zijn. Met die grote tegels, u kent ze wel, de nieuwe trend. Dit is de wereld op z'n kop. Op daken tuinen gaan maken, en de tuinen als dakterrassen inrichten. Dus hierbij mijn oproep: over 10 jaar moet elk huis een groene tuin hebben! Niet al het groen uit de tuinen wegontwerpen en dit op de daken weer tevoorschijn toveren. Groen op straatniveau, daar is nog genoeg plek voor in de hedendaagse tuin.

Helène van der Poel,
directeur

foto: Anne Alders

CURSUSSEN

colofon

32e jaargang, nummer 4, winter 2007
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Florentine van Eeghen, Marjan van Elsland, Douwe van der Heij, Maartje Nelemans, Erik Platje, Roelie de Weerd
Eindredactie: Aart de Veer
Vaste medewerkers: San van der Molen
Hoofdreductie, vormgeving en advertenties: Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)
Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar
Redactieadres: Bomenstichting, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur), Fax: (030) 231 03 31
www.bomenstichting.nl
Postbank: 2108755
Druk: Van den Berg's Drukwerken - Maarn
Gedrukt op Reviva Print 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.
Donateur wordt u voor minimaal € 20,- p.j.

Beschermvrouwe:
Hare Majesteit de Koningin

Dendrologische cursussen

Meer praktijkvoorbeelden, discussies over toepassing van bomen en struiken. Praktische dendrologie binnen en buiten. Dat is kort samengevat de inhoud van de nieuwe bomencursus die de Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) sinds 2007 aanbiedt aan architecten, gemeentelijke groendienst, hoveniers en gevorderde groenliefhebbers. De NDV biedt nu drie verschillende cursussen aan:

A-cursus: Inleiding tot de Dendrologie, legt de basis in theorie en praktijk voor beter leren kijken, kennen en herkennen van bomen en struiken. Geschikt voor iedereen die in de praktijk met bomen en struiken in

aanraking komt: van beheerders, hoveniers, architecten tot de zeer geïnteresseerde leek. Wordt gegeven in Rotterdam (Trompenburg, 12 donderdagavonden) en Velp (Larenstein, 12 vrijdagmiddagen). Start februari 2008.

B-cursus: Praktische Dendrologie

de hierboven genoemde cursus met minder theorie en meer praten over sortiment, determineren, bekijken en beoordelen van beplantingen. Wordt gegeven in Rotterdam (Trompenburg, 6 dinsdagavonden) en op verschillende plekken (drie zaterdagavonden). Start april 2008.

C-cursus: Vervolg cursus

Dendrologie, een meer wetenschappelijke cursus, waarin nomenclatuur, morfologie, taxonomie en sortiment, plantengeografie en andere aspecten van houtige gewassen aan bod komen. Op zes hele zaterdagavonden in Doorn (Von Gimborn Arboretum). Start april 2008.

Kijk voor meer informatie en opgave voor één van de cursussen op www.dendrologie.nl.

Rijp & Groen

Foto's op deze bladzijde: Anne Alders

Als U dit leest heb ik intussen mijn geitenwollen sokken aan mijn berk gehangen. Als ik dit schrijf - half oktober - is het nog niet zo ver. Officieel ben ik nog aan de Bomenstichting verbonden en schrijf ik nu mijn laatste Rijp & Groen. Opgelucht omdat de vrijheid lokt, een beetje verdrietig omdat het toch een afscheid is, na zoveel jaren. Gelukkig zal ik veel 'bomenmensen' gewoon blijven zien, bij allerlei gelegenheden. Het is alleen de Bomenstichting zelf, waar ik afscheid van neem. Met een gerust hart. De afgelopen jaren is wel gebleken dat het zonder mij heel goed loopt bij de Bomenstichting. En zonder de stichting zal het met mij ook beter gaan, dus hier is - zonder spijt - mijn laatste bijdrage op deze plek.

Terugblik

Toen J'ørn Copijn mij in 1975 vroeg om adviseur van de Bomenstichting te worden was ik 26 jaar en bosbouwkundig onderzoeker in Wageningen. Boomchirurgie was een vies woord in bosbouwkringen: je ging toch geen geld besteden aan oude bomen?! Omzagen en nieuw planten, dat was een nuttiger besteding van schaarse middelen. Het verplanten van grote bomen was net zo'n raar modeverschijnsel, waar smalend om werd gelachen. Toch werd ik geacht onderzoek te doen naar beide fenomenen, flink gehinderd door deze vooroordelen. Wat me echter al heel snel trof bij de boomchirurgie en de verplantingen waren de mensen. Vaak waren het pioniers, die in hun bedrijf of gemeen-

te de belangen van bomen voorop hadden staan. Met veel van die mensen van het eerste uur heb ik nog steeds contact, want het klikte. De bosbouwer in mij werd snel bijgespijkerd met kennis van bomen buiten het bos: straatbomen, parkbomen, monumentale bomen. Wat een verscheidenheid en schoonheid, wat een problemen ook. Ik kwam tegelijk bij de Intergemeentelijke Studiegroep Boomverzorging (ISB) én bij de Bomenstichting. In de denktank ISB werden, en worden nog steeds, boomproblemen gedeeld en kennis uitgewisseld, al meer dan 40 jaar.

Intussen ben ik 58 jaar, trotse moeder van drie volwassen kinderen en helemaal thuis in 'bomenland'. Boomchirurgie is weer een vies woord geworden, maar nu omdat we weten dat het anders moet. Boomverzorging

en-verplantingen zijn even normaal als het onderhoud aan huizen en auto's. We weten er veel meer van, al zal het nooit genoeg zijn. Daarom is een club als de Kring Praktiserende Boomverzorgers (KPB) zo belangrijk. De KPB heeft 650 leden die, ongeacht de concurrentie tussen hun bedrijven, met veel plezier en enthousiasme van elkaar leren. Bij de Bomenstichting mogen we mee profiteren van de kennis die ontstaat binnen Alterra, ISB, KPB en andere bomenorganisaties.

Mensen en kennis zijn voor mij altijd de basis van het werk van de Bomenstichting gebleven. Daarnaast

ontstond vanzelf steeds meer respect voor het fenomeen BOOM. Als je andere mensen dit respect bij kunt brengen komt de rest vanzelf, dus dat is wat we bij de Bomenstichting deden en doen. Bomen blijven mijzelf in elk geval verwonderen, door hun schoonheid, hun grootte en ouderdom, hun flexibiliteit. Het enige wat ze niet kunnen is wegllopen. Dat had ik ze graag nog willen leren.

Spannende tijden

We gaan spannende tijden tegemoet. Door grote ontwikkelingen als mondialisering, opwarming en overbevolking krijgt de natuur - dus ook bomen - flink wat te verduren. Dat zal terugslaan op de mensheid. De Bomenstichting kan een belangrijke rol vervullen door steeds nieuwe kennis aan te reiken en respect te blijven genereren bij de mensen die invloed hebben. En vooral ook bij kinderen! Er is bij onze jeugd steeds minder vanzelfsprekende verbondenheid met de natuur en bijvoorbeeld steeds meer overgewicht en verslaving aan computerspelletjes. Laat ze achter hun computerscherm vandaan komen om in de natuur te spelen, luisteren, ruiken, kijken, voelen, denken, leren. Projecten als Natuur-Wijs (zie het lentenummer) worden daarmee van levensbelang, letterlijk. Ook als (groot)ouders hebben we hierin een rol te vervullen. Grijs golf? Maak er maar een groene golf van! Ik doe mee. Tot ziens!

Marjan van Elsland

